

АКАДЕМИК ТОДОР ПАВЛОВ]

ДВА ВАЖНИ ВЪПРОСА

ПРЕД ТРЕТИЯ КОНГРЕС НА СЪЮЗА НА СЪВЕТСКИТЕ ПИСАТЕЛИ

I

Не може да има никакво съмнение, че Третият конгрес на Съюза на съветските писатели ще бъде от огромно и трудно оценимо значение не само за съветските писатели и литература, но и за световните прогресивни писатели и литература, особено пък за писателите и литературата от страните на социалистическия лагер. Ние в Народна република България сме дълбоко убедени в това и следим с голям интерес започналата се подготовка на Третия конгрес, в това число и откритата в брой 96 на „Литературная газета“ предконгресна трибуна за творчески изказвания по задачите и значението на конгреса.

Статията на Дмитрий Еремин „Важнейший принцип социалистического реализма“ поставя наистина важни въпроси във връзка с уставната формулировка за социалистическия реализъм, според която от художника се изисква „правдиво, исторически конкретно изобразяване на действителността в нейното революционно развитие“.

По-специално Дмитрий Еремин критикува статията на Е. Тагер, публикувана миналата година в кн. 4 на „Вопросы литературы“, като отбелязва, че тази статия е опит за теоретическо обосноваване на известното решение на Пленума на съветските писатели относно някои изменения в устава на Съюза. Дмитрий Еремин разглежда критически възгледа на Е. Тагер, който приема правдивото изобразяване на действителността, както и изобразяването ѝ в нейното революционно развитие, но отхвърля историческата конкретност.

Дмитрий Еремин смята това за неправилно и предлага Третия конгрес на Съюза на съветските писатели да изправи допуснатата грешка относно изхвърленото от уставната формулировка изискване социалистическият реализъм да изобразява действителността също и в нейната историческа конкретност.

Ще видим след малко, че критиката на Дмитрий Еремин на възгледите на Е. Тагер и предложението за коригиране от Конгреса на решенията на Пленума на Съюза на съветските писатели са принципно правилни, но преди това е необходимо да се кажат няколко думи не само във връзка с въпроса за историческата конкретност, за която се говори в досегашната формулировка на устава, но и за цялата формулировка, а оттук и за някои по-обща задачи на Третия конгрес на Съюза на съветските писатели, а следователно на марксистко-ленинската естетика, на марксистко-

ленинската критика и на самото социалистическо-реалистическо изкуство.

Между марксистко-ленинските теоретици и критици на изкуството и социалистическо-реалистическите художници няма и не може да има две мнения по това, че основно изискване за нашите художници, в това число и за нашите литератори, е да ни дават в своите произведения **п р а в д а т а з а д е й с т в и т е л н о с т т а**. Това изискване е основно, общо, принципно и без неговото съблюдаване няма и не е възможен социалистическо-реалистически художествен метод. Това за всички нас е станало почти аксиома.

Същевременно факт е, че ние изискваме също и от нашите философи, журналисти, педагози, правовеци и др. да ни дават правдата за действителността. Никоя наука обаче, а също и никое изкуство, като тръгват от доказани и вече проверени от опита основни положения, които са придобили значение почти на аксиоми, не могат да се задоволят само с тях, да останат само в техния кръг, а трябва да отидат и по-нататък. Това важи напълно и за марксистко-ленинската естетика, за литературната критика и за самото социалистическо-реалистическо изкуство.

Като изхождаме от формулировката, че социалистическо-реалистическото изкуство трябва преди всичко да ни дава правдата за действителността, ние неизбежно се натъкваме на въпроса: а с какво, доколко и защо **х у д о ж е с т в е н а т а** правда се различава от правдата на научната философска, журналистическа, педагогическа, правоведческа и пр. правда за нашата действителност или, с други думи, в какво се състои същностната специфика на **х у д о ж е с т в е н а т а** правда, взета не само като правда изобщо, а като **п р а в д а - к р а с о т а** или, което е все същото, **к р а с о т а - п р а в д а**.

Във връзка с това пред нас неизбежно изпъква и въпросът: тъй като всяка научна и друга идея, понятие и пр. е на общо основание субективен образ на обективно-реалните неща (Ленин), можем ли да се задоволим с твърдението, че докато научното познание си служело с понятия, изкуството си служело с образи? Всъщност задачата се състои не в това да се отрича основното марксистко-ленинско положение, че и научните понятия са субективни образи на обективно-реалните неща, а да се открие, анализира, определи качествената разлика между **н а у ч н и т е** образи като научни и **х у д о ж е с т в е н и т е** образи като художествени. А това не може да стане, ако се задоволим също така с твърдението, че изкуството не само отразява, но и **и з о б р а з я в а** обективно-реалните неща и явления. Механичната фотография и кинорепортаж също изобразяват сетивно-предметно обективно-реалните неща и явления, но не се превръщат поради това в художествено изкуство. За да се превърнат в художествено изкуство, нужно е да отговарят на редица изисквания, които трябва да се изясняват именно от нашата естетика и които в своето диалектическо единство, а не поотделно, обезпечават действителната същностна специфика на изкуството като изкуство.

С други думи, с цялата сила пред нас изпъква въпросът за **с п е ц и ф и к а т а** на марксистко-ленинската естетика, литературна теория и критика и на самото изкуство. И веднага се натъкваме на въпроса за това, че самата природа и задачи на изкуството, а оттук и на естетиката и на художествената критика нито съществуват фактически, нито са мислими **вън** от единството на общото, особеното и единичното. Когато се опитаме да определим действителната специфика на изкуството като

изкуство, останем ли само в кръга на общото (на правдата изобщо), ние неизбежно не ще можем да различим изкуството от философията, журналистиката и пр., т. е. да различим правдата и з о б щ о от х у д о ж е - ст в е н а т а правда, п р а в д а т а - к р а с о т а или все едно к р а с о т а т а - п р а в д а. Затворим ли се пък само в кръга на особеното и единичното или индивидуалното, ние лишаваме изкуството от общото (от правдата изобщо), т. е. от неговата познавателна функция и значение, и то неизбежно се превръща в субективистическо, формалистическо, упадъчно, реакционно изкуство.

Спецификата на изкуството като изкуство не може да бъде разбрана и определена, когато си върви по старата линия на раповщината и когато художественото усвоение (познание и изменение) на действителността се отъждествява с научното познание или, което е все същото, когато художественият метод се отъждествява с философския и изобщо с научния метод на познанието.

Но също така, когато на изкуството и на художествения метод се отнема или подценява тяхното дълбоко познавателно, а оттук и действено значение, и всичко се свежда към „творческият“ индивидуален стил, почерк и пр., изкуството престава да бъде изкуство в пълния и точен смисъл на думата, художественият метод престава да бъде художествен метод в пълния и точен смисъл на тази дума.

Докато раповщината водеше неизбежно до схематизъм, догматизъм и вулгарен социологизъм в изкуството и в естетиката, отричането на правдата, т. е. на обективно-познавателната функция и значение на изкуството и на неговия художествен метод, свежда изкуството, а оттук и естетиката и литературната критика, до чист субективизъм, формализъм, мистически интуитивизъм и с една дума до отрицание на изкуството като изкуство.

Пред Третия конгрес на Съюза на съветските писатели и пред цялата творческа мисъл на съветските и всички социалистически реалисти и теоретици и критици на изкуството стои задачата за пълното изясняване и решение преди всичко на този основен, принципиален въпрос, а не само на поставения, макар и правилно, въпрос в статията на Дмитрий Еремиев в критиката му на позицията на Е. Тагер.

Това е нужно както за правилното по-нататъшно развитие на ленинската естетика, литературна теория и критика, така и за правилното по-нататъшно развитие на социалистическо-реалистическото изкуство в борбата им за осъществяване на самата наша литературна и естетическа програма, задачи и идеали и в борбата им срещу всички и всякакви врагове на марксизма-ленинизма, на ленинската естетика и литературна теория и критика и на социалистическо-реалистическото изкуство.

А трябва да се знае и никога да не се забравя, че нашите врагове не са умни, но са много хитри и лукави. Така например те вземат лозунга „Изобразявайте правдиво действителността“, но го насочват към изобразяването само и изключително на някои неизбежни, ала преодолими по същество недостатъци на нашата конкретна действителност. По този начин се получава изопачаване, фалшифициране, карикатура на самата действителност, а това именно е нужно на нашите врагове, макар да издигат лозунга „Изобразявайте правдиво действителността“.

Също така те често издигат лозунга „Пазете се от битовизма“. „Битовизмът“, разбира се, не е наш лозунг, не е наш метод, не е наш идеал. Нашият бит обаче, битът на социализма и комунизма, не е нещо отрица-

телно, а тъкмо напротив — нещо безусловно положително. Нашият бит, социалистическият, комунистическият бит, е прекрасен, пълен с нови, чудесни черти и страни; той е динамичен, непрестанно се развива и проявява тенденции към все по-голямо и все по-всестранно усъвършенствуване. Ние не сме и не можем да бъдем „битовисти“. Какво обаче искат нашите врагове? Под прикритие на лозунга „Пазете се от битовизма“ те всъщност искат да ни накарат да отречем великата красота на нашия нов социалистически и комунистически бит, да го очерним, да го оклеветим и в края на краищата да спънем неговото по-нататъшно развитие, да го разрушим и унищожим.

Ние, ще повторим, не сме и не трябва да бъдем „битовисти“, но какво би струвало нашето изкуство, ако в произведенията на нашите художници намираме само отрицание и клевети по адрес на нашия нов, прекрасен за първи път осъществен и имащ блестящи исторически перспективи социалистически, комунистически, революционен и творчески бит? Отговорът е ясен и не се нуждае от по-нататъшни коментари, още повече, че дори и в най-великите художествени произведения от миналото и настоящето винаги и необходимо съответният бит така или иначе е намирал своето изображение, макар никога истинското художествено творчество да не се е свеждало към „битоописателство“.

Това са различни неща, но нашите врагове съзнателно ги смесват, като се надяват, че с плашилото на „битовизма“ ще могат да ни настроят срещу нашия прекрасен бит и неговите още по-прекрасни перспективи и да ни убедят и самите ние, така да се изразя, да го минираме и да го хвърлим във въздуха. От само себе си се разбира, че те ще има много да чакат и никога няма да постигнат тая своя безусловно реакционна и по самото си същество антикултурна и антиестетическа цел.

Враговете също така, давайки си вид, че се борят против догматизма, схематизма и вулгарния социологизъм в естетиката и в изкуството, издигат хитро и лукаво неотричания и от самите нас лозунг „Разкривайте спецификата на изкуството, развивайте естетиката като естетика“. Те обаче влагат в този лозунг свое, антинаучно и антиреалистическо съдържание. Вече отбелязахме по-горе: какво струва спецификата на изкуството, щом в него отпадне общата социалистическа и комунистическа правда за нашия велик, сложен, динамичен и не лишен от недостатъците на растежа, но прекрасен и с безпримерни перспективи живот?

А какво представлява от себе си действителността? Само онова ли, което в нея е общо? Но още Ленин доказва: общото без особеното и единичното или индивидуалното е идеалистическа абстракция, е субективизъм, схематизъм. Без общото действителността не е действителност, но също така и само с общото тя не е действителност.

Художественият типичен образ, взет като субективен образ на обективно-реалното типично, ако съдържа в себе си само общото, превръща се в схема. Ако пък съдържа в себе си само единичното или индивидуалното, превръща се в субективизъм, индивидуализъм, формализъм, абстракционизъм, мистически интуитивизъм и пр. Това е доказано от нашата марксистко-ленинска естетика, литературна теория и критика.

А накъде ни влекат предложения като онова на Е. Тагер? Е. Тагер ни предлага да изобразяваме общото (правдата изобщо), но да го откъсваме от исторически-конкретното, т. е. от особеното и единичното или индивидуалното. Та няма за Е. Тагер е толкова трудно да разбере, че това не е и не може да бъде наш лозунг? Толкова ли е трудно да се разбере това,

особено като се имат предвид всички без изключение исторически и художествени произведения от миналото и настоящето и по-специално произведенията на великите руски критически реалисти и на социалистическите реалисти?

Но Е. Тагер проявява великодушие към „социалистическия романтизъм“, към изобразяване на действителността, взета в по-нататъшното ѝ революционно развитие. Същевременно той не се запитва кое е онова, което именно се развива революционно. Отговорът е само един — нашата днешна действителност. А тя, нашата днешна действителност, не е нито голо общо (абстракция, схема), нито голо особено и единично или индивидуално. Тя е дълбоко, диалектически противоречиво единство от общото, особеното и единичното, които в своята противоположност са дадени в непрестанна диалектическа борба, но които също така са дадени и в диалектическо единство. Забравянето на борбата между противоположностите и подчертаване само на единството не е материалистическа диалектика. Но също не е никаква материалистическа диалектика подчертаване само борбата на противоположностите и забравянето на диалектическото им единство, което понякога, според самия Ленин, може да стигне до диалектическо, никога обаче не и метафизическо съвпадение.

Общото диалектически преминава в особеното и единичното или индивидуалното, но също така особеното и единичното или индивидуалното носи дълбоко в себе си природата на своето общо, или в случая на общото в нашата конкретна днешна и бъдеща действителност.

До къде ще стигнем, ако тръгнем наистина по пътя, който ни се сочи от Тагер? Ясно е докъде ще стигнем: от марксистко-ленинската естетика, литературна теория и критика и от самото социалистическо-реалистическо изкуство няма да остане нищо. А на това, разбира се, ще ръкопляскаат именно нашите заклетни и смъртни врагове — всевъзможните ревизионисти, антикомунисти и антиленинисти.

При това не по-малко важно е, че Е. Тагер не говори за революционна романтичност, за елементи от романтика в социалистическия реализъм, а говори за „социалистически романтизъм“. Всъщност, ако някой студент на изпит по диалектически и исторически материализъм заяви, че диалектическият и историческият материализъм съдържат елементи от идеализъм, Е. Тагер ще трябва да му пише кръгла двойка. Ние сме за индивидуалността, но не за индивидуализма, за идейността, но не за идеализма, за релативността, но не за релативизма, за субективността и обективността, но не за субективизма и обективизма, за романтичното начало или за романтичните елементи в социалистическия реализъм (който именно защото е социалистически не може да не взема предвид, както казваше Горки, наред с миналата и с днешната, също и бъдещата действителност), но не за романтизма. Разбира се, имало е, има и сега прогресивни романтици, които в развитието си постепенно минават върху позициите на социалистическия или критическия реализъм, органично съчетан с елементи или моменти на прогресивна романтика. Но това е едно, а ако тръгнем по сочения от Е. Тагер път, ще трябва да заговорим не само за социалистически романтизъм, но и за социалистически импресионизъм, социалистически футуризм, социалистически екзистенциализъм, социалистически абстракционизъм и т. н. Това ли иска Тагер? Нататък ли иска той да ни поведе? Разбира се, това е изгодно за нашите врагове, но тъкмо за-

това пък ние никога няма да тръгнем по този път. И всички опити да ни убедят да тръгнем по него ще останат напразни, както това се доказва и от самото развитие на самото социалистическо-реалистическо, с органични елементи или моменти на социалистическа революционна романтика изкуство.

С две думи: в случая по тези конкретни въпроси прав е Дмитрий Еремин, а не Е. Тагер. Ние не се съмняваме, че допуснатата и явно неправилна „поправка“, извършена от Пленума на Съюза на съветските писатели на уставната формулировка за социалистическия реализъм, ще бъде коригирана от Третия конгрес на Съюза на съветските писатели. Но това едва ли може да бъде цялата грижа на конгреса и на социалистическо-реалистическата естетика, литературна теория и критика, както и на цялата социалистическо-реалистическа литература.

Уставната формулировка беше и е правилна и тя изигра велика положителна роля, доказателство за което са всички ония атаки, на които тя бе подхвърлена от нашите врагове, но на които атаки, за съжаление, както справедливо отбеляза и Дмитрий Еремин в своята статия, се поддадоха и някои, иначе добри наши теоретици, критици и писатели — съветски и наши.

II

Не мога да не се спра, макар все така общо и съвсем накратко, и върху статията на Б. Брайнина, поместена в същия брой на „Литературная газета“ и посветена на въпроса за „критиката и критиците“. В тази статия също така има много ценни мисли, особено що се отнася до някои организационни и други въпроси, които авторката навреме и смело повдига, като прави правилни предложения за тяхното решение. Има обаче както в тази статия, така и в други подобни статии някои мисли, на които тук ще трябва да се спрем. Думата е за следното.

Стана някак си мода, и то не само в СССР, да се казва и „доказва“, че задачата на марксистко-ленинската естетика, литературна теория и критика се състои главно и дори едва ли не в правилното наблюдаване, анализиране и обобщаване на самите литературни факти, и то не толкова от миналото, колкото от настоящето.

Никакво съмнение няма и не може да има в това, че литературните факти трябва да се знаят, да се анализират и да се обобщават. Иначе няма марксистко-ленинска естетика, литературна теория и критика, а няма също и социалистическо-реалистическо изкуство. Това за всички нас е също така аксиома.

Но също така ние няма да бъдем нито истински марксистко-ленински научни и литературно-критически работници, нито социалистическо-реалистически писатели и изобщо художници, ако се задоволим с тази аксиома, взета в този обобщен вид, и не си поставим някои въпроси, като например следните.

Преди, по време и непосредно след Великата октомврийска социалистическа революция Плеханов и Ленин наблюдаваха, изясняваха и обобщаваха едни и същи исторически (икономически, социални, политически, културни и др.) факти. Известно е обаче, че Плеханов по такъв начин ги наблюдаваше, изясняваше и обобщаваше, че стигна до отрицание на предстоящата и извършила се Велика октомврийска социалистическа революция, докато тъкмо обратно — Ленин гениално предвидя целия характер и ход на революцията, обобщи всички факти в

своята марксистко-ленинска революционна теория, стратегия и тактика и не само предвидя, а извърши с помощта на партията, мобилизирала огромните трудещи се градски и селски маси, самия велик исторически революционен преврат, който разкри най-новата и най-велика ера в цялата история на човечеството.

Нещо повече — още дълго преди да се извършат следващите народнодемократически революции, Ленин предвидя гениално, че те по съдържание, по същество, ще бъдат социалистически революции, ще вървят по пътя, очертан от Великата октомврийска социалистическа революция, но че всяка от тях ще внесе известно разнообразие във формите, темповете, мащабите и пр. на революцията и на социалистическото строителство, съобразно с конкретните условия и задачи на всяка отделна страна.

Ако Ленин беше разсъждавал чисто индуктивно или пък чисто дедуктивно, той не би могъл нито да предвиди характера и хода на Октомврийската социалистическа революция и на последвалите я народнодемократически революции, нито пък би могъл да създаде партия от нов, революционен тип, която да възглави революционните маси и да извърши начело със самия Ленин великия октомврийски революционен преврат.

Ленин не пристъпи към обобщаването на фактите от позицията на локовската „табула раза“, нито пък от позицията на разните ревизионистически, буржоазни и други предразсъдъци, предубеждения, реакционни възгледи и пр. Той изхождаше от великото учение на Маркс и Енгелс, което самото бе закономерен продукт и обобщение на цялото дотогавашно обществено, научно и културно човешко развитие, приложи творчески това учение в условията на империализма и пролетарските революции и го разви по-нататък именно върху основата на новите исторически факти и задачи.

При това Ленин учеше, че практиката, следователно и фактите във връзка с цялата пролетарска революционна и строителна практика, са безкрайно разнообразни, че всеки предмет и явление имат безкрайно много страни и че дали ще обърнем внимание на някои от тези страни или черти, а на други няма да обърнем внимание, това, без да означава отричане на тяхното обективно съществуване и познаваемост, се определя пак от самата практика, която по тоя начин играе роля не само на основа или изходен пункт, на крайна цел и критерий на познанието, но и на негов определител.

Литературните факти са безкрайно много и безкрайно разнообразни. На всички ли без изключение марксистко-ленинската естетика, литературна теория и критика, а също и самото социалистическо-реалистическо изкуство могат и са длъжни да обръщат внимание? Но тогава биха се оказали невъзможни и нашата естетика, литературна теория и критика, и самото социалистическо-реалистическо изкуство. Те биха били превърнати в чисто емпирично, вулгарно индуктивно „сумиране“, „изясняване“ и „обобщаване“ на безкрайно многото факти в безкрайно дълъг срок от време и при безкрайни усилия, с които ние всъщност нито разполагаме, нито имаме нужда да разполагаме при даденото днешно конкретно състояние на нашата действителност, наука и изкуство.

Без факти няма нито наука, нито изкуство. Само с факти, с голи факти, емпирични факти, фо-

тографски заснети факти също така няма нито наука, нито изкуство. Фактите се нуждаят от теоретическа позиция, от научен и художествен метод на сумиране, изясняване и обобщение. Същевременно пак фактите са, които ни задължават и ни дават възможност теоретическите позиции, от които ние ги събираме, изясняваме и обобщаваме, да бъдат при наличие на нови факти и задачи творчески развити по-нататък, творчески усъвършенствувани и издигнати на нов, по-висок етап. Тъкмо така постъпи Ленин със самия марксизъм, като върху основата именно на новите факти и задачи в епохата на империализма и пролетарските революции не само го защити от всички и всякакви ревизионистически и други изопачавания и „критики“, но и творчески го разви по-нататък, издигна го на нов, ленински етап, на който го намираме и сега.

Разбира се, има теория и теория. Нашите врагове обаче не пропуснаха и този случай, като хитро и лукаво издигнаха лозунгите против „гносеологизма“ в естетиката, литературната теория и критика, против „абстрактното“ научно и художествено мислене, за чисто конкретно научно и художествено мислене. И в този случай, за съжаление, някои наши научни работници и писатели платиха известен данък в справедливото си увлечение в борбата против всеки догматизъм, раповщина, вулгарен социологизъм и пр. Но те в увлечението си често прескачаха допустимите граници и така абсолютизираха и фетишизираха своите изисквания против „теоретизирането“, „гносеологизирането“ и „абстрактното мислене“, че в случая се получи онова, за което правилно говори Дмитрий Еремин, т. е. доведена беше до абсурд правилната сама по себе си мисъл за борба срещу пустото, безплодно, схематично, метафизическо „теоретизиране“. И се оказа, че някои не виждаха как заедно с водата изплискваха от коритото и бебето.

На състоялите се напоследък конгреси на ККП, БКП и ЧКП ролята и значението на марксистко-ленинската теория като основа на цялата наша революционна и социалистическо-строителска практика бяха изтъкнати и подчертани по най-недвусмислен и категоричен начин. И понеже югославските ревизионисти (и не само те) често обичат да ни обвиняват в „прагматизъм“ и „практицизъм“, др. Н. С. Хрушчов в приветственото си слово на VII конгрес на БКП, като доказа, че именно югославяните страдат от практицизъм, тъй като те са ревизирали, изопачили, отрекли основните теоретически положения на марксизма-ленинизма, подчерта, че успехите на нашата социалистическо-строителска практика, постигнати върху основата на творческото приложение на марксистко-ленинските теоретически положения, самите се явяват не само потвърждение на марксистко-ленинската теория, но и нейно по-нататъшно творческо развитие именно чрез постигнатите практически резултати и победи.

Това е наистина чудесна мисъл.

Ясно е, въпросът не е така прост, както се струва на някои естетически, литературно-теоретически и литературно-критически работници, които освен литературните факти не виждат нищо друго, не търсят нищо друго и смятат, че по пътя на простата вулгарна индукция и „обобщение“ могат наистина творчески да развиват по-нататък марксистко-ленинската естетическа наука, литературна теория и критика, а също и самото социалистическо-реалистическо изкуство и художествен метод.

Нужна е и тук ясна и последователна докрай борба както против вулгарния емпиризъм, така и против метафизическия логицизъм, т. е. както

против прагматизма, така и против метафизически абстрактното и наистина без полезно и вредно „теоретизиране“, „гносеологизиране“ и пр.

Във връзка с това нужно е също, когато говорим за естетиката в смисъл на обща теория на изкуството, за литературната теория в смисъл на специална естетическа теория и за литературната критика, да не ги отъждествяваме абсолютно и метафизически и да не предявяваме например към общата и специални теории на изкуството всички ония изисквания, които предявяваме и сме длъжни да предявяваме към литературната критика. И обратно, разбира се. Да не забравяме, че знаменитата дисертация на Чернишевски, написана в органична връзка с неговите литературно-критически работи, представлява от себе си теоретико-естетическо научно изследване, а не конкретна литературно-критическа статия или рецензия. Също обаче не бива да забравяме, че нашите конкретни литературно-критически статии и рецензии не биха имали никаква практическа и теоретическа стойност, ако те са изобщо откъснати от основните положения на марксистко-ленинската теория на изкуството (естетика), ако им противоречат коренно и т. н. За съжаление, напоследък това някак си се забравя, не се оценява по достойнство и се получават досадни недоразумения, от които нито нашата естетика, нито нашата литературна критика, нито нашето социалистическо-реалистическо изкуство имат и могат да имат някаква полза.

В том I на своя последен труд „Основни въпроси на марксистко-ленинската естетика“, говорейки за известната дискусия на реализма в световната литература, проведена от Литературния институт при АН на СССР, си позволих да отбележа, че в докладите и изказванията на тази дискусия се съдържат много сами по себе си интересни и ценни факти, че са направени редица изследвания, изяснявания и предложения, но че цялата дискусия има един основен порок: липсва ѝ ясна и здрава марксистко-ленинска логико-теоретическа основа. И тъкмо поради това тя всъщност постави, но не реши основните въпроси на реализма в световната литература.

Не е достатъчно да се кълнем във вяроност на великата марксистко-ленинска теория, а трябва здраво да я изучаваме и, което е по-важно, правилно да я използваме при самото изясняване и обобщаване на новите факти и по този начин да я развиваме творчески по-нататък. Но това в никоѝ случай не може да стане, ако се поддаваме на внушенията на нашите съзнателни или несъзнателни врагове и фетишизирайки фактите, абсолютно и метафизически отричаме или подценяваме теорията, логиката, научното абстрактно мислене.

Струва ни се, че това е също един от големите въпроси, на които, както самият III конгрес на Съюза на съветските писатели, така и откритата в „Литературная газета“ предконгресна трибуна трябва да дадат своевременен, ясен, точен и по възможност пълен отговор.

Така ние всички достойно ще се подготвим да посрещнем III Всесъюзен конгрес на Съюза на съветските писатели. Всички условия са налице той да стане наистина исторически конгрес с трудно оценимо значение не само за съветската литература и писатели, но и за литературата и писателите в социалистическите страни, а също и за цялата световна прогресивна литература и писатели.